

В І Д Г У К

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Покатаєва
Павла Сергійовича на дисертацію Ремез Катерини Ігорівни за темою
«Адміністративно-правові засади відповідальності за податкові
правопорушення», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження Катерини Ігорівни Ремез «Адміністративно-правові засади відповідальності за податкові правопорушення» беззаперечна в контексті сучасних викликів, які постають перед правовою системою України загалом, та податковим регулюванням зокрема. У ситуації зростаючого фіскального тиску на бізнес, ескалації воєнного конфлікту, втрати значної частини податкової бази через міграційні процеси, релокацію підприємств та скорочення економічної активності, питання ефективності і справедливості юридичної відповідальності у сфері оподаткування набуває виняткового значення.

Податкова система – це не лише інструмент наповнення бюджету, а й фундаментальний інститут, що впливає на соціальну справедливість, правову визначеність і довіру громадян до держави. У цьому контексті забезпечення дієвого, прозорого та збалансованого механізму юридичної відповідальності за порушення податкового законодавства є критично важливим завданням для сучасного українського правознавства. Проблематика, обрана авторкою, стосується одного з найменш розроблених сегментів адміністративного права – співвідношення адміністративної, фінансової та кримінальної відповідальності у сфері оподаткування. Незважаючи на наявність окремих досліджень у цьому напрямі, комплексне бачення проблеми досі залишалося недостатньо опрацьованим у науці, що зумовлює наукову новизну та практичну значущість поданої роботи.

Особливої уваги заслуговує те, що авторка розглядає податкову відповідальність не як відокремлений правовий інститут, а як складову частину ширшого правового механізму, що охоплює адміністративно-деліктну,

фінансову та частково кримінальну юрисдикцію. Такий підхід дозволяє всебічно осмислити питання ефективного реагування на податкові порушення без надмірної юридичної фрагментації та дублювання повноважень органів контролю. Дисертація також пропонує низку обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення податкового законодавства, зокрема в частині визначення вини, процедури доведення, формування єдиної бази даних податкових правопорушень, а також адаптації іноземного досвіду в українську правозастосовну практику.

Ураховуючи триваючий воєнний конфлікт, який суттєво змінив економічне середовище, наявність об'єктивних перепон для виконання податкових зобов'язань, а також нагальну потребу у справедливому балансі між фіскальними інтересами держави та правами платників податків, дослідження є своєчасним і соціально важливим. Практичні рекомендації, сформульовані в дисертації, можуть слугувати нормативною базою для внесення змін до Податкового кодексу України, удосконалення діяльності податкових органів та гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами.

На цьому тлі з особливою чіткістю проявляється актуальність дисертації Ремез К.І., яка повністю відповідає сучасним потребам юридичної науки, соціального запиту та державної політики у сфері податкового регулювання.

Дисертаційне дослідження Ремез К.І. тісно **корелюється з низкою державних і відомчих програм, планів, концепцій**: дисертацію виконано відповідно до основних положень Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 р. № 12-21, Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 р. № 722, Національної стратегії доходів до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 р. № 1218-р, Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179, Державної антикорупційної

програми на 2023-2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2023 р. № 220, а також тем наукових досліджень Дніпровського державного університету внутрішніх справ «Теоретико-методологічні та прикладні проблеми державотворення та правотворення в Україні» (реєстраційний номер 0118U100436) та «Адміністративно-правові засоби забезпечення публічного порядку в Україні» (реєстраційний номер 0118U100442).

Методологічну основу наукової роботи становить раціональна сукупність методів наукового пізнання, обрана дисертанткою з урахуванням специфіки поставленої мети, об'єкта та предмета дослідження. Для досягнення визначеної мети та розв'язання поставлених завдань автор використала широкий комплекс загальних і спеціальних методів дослідження, зокрема, методи абстрагування, дедукції, індукції, аналізу, синтезу, а також формально-логічний, логіко-семантичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, соціологічний, статистичний, аналітичний та інші методи.

Слід зазначити, що перераховані методи були використані в органічному поєднанні та взаємозв'язку, що дало змогу всебічно розглянути предмет дослідження, висвітлити пов'язані з ним проблеми, виробити комплексний підхід до їхнього вирішення.

Аналіз дисертації Ремез К.І. дозволяє зробити висновок про обґрунтованість її основних положень, висновків і рекомендацій. Яскраве свідчення цього – значний обсяг використаних джерел (178 найменувань), серед яких: законопроекти та акти чинного законодавства, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали юрисдикційної практики, результати комплексу соціологічних заходів. Це свідчить як про нагальність розглянутих в роботі питань, так і про старання автора бути в руслі сучасних наукових тенденцій.

На особливу увагу заслуговує **наукова новизна одержаних результатів**. Дисертація Ремез К.І. стала вагомим внеском у розвиток доктринального

уявлення про сутність, зміст та особливості адміністративно-правового забезпечення відповідальності за податкові правопорушення.

Сформульовані в роботі положення мають авторський характер та репрезентують індивідуальне бачення проблем реалізації адміністративно-правових механізмів притягнення до відповідальності за податкові правопорушення, а також удосконалення зазначеного виду процесуальної діяльності.

Результати дисертації мають високу прикладну цінність для кількох ключових сфер. Так, запропоновані авторкою пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правових механізмів притягнення до відповідальності за податкові правопорушення можуть бути використані як основа для підготовки змін до Податкового кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також для розробки окремого нормативного акту щодо процедур опрацювання податкових правопорушень. Зокрема, мова йде про необхідність законодавчого закріплення принципів вини, невинуватості, строків давності, пом'якшуючих та обтяжуючих обставин, єдиного підходу до розмежування видів відповідальності. Розроблені авторкою критерії розмежування адміністративної, фінансової та кримінальної відповідальності дозволяють зменшити випадки правової плутанини та дублювання санкцій. Пропозиції щодо створення єдиної системи обліку податкових правопорушень можуть значно підвищити ефективність комунікації між податковими, судовими та правоохоронними органами та мінімізувати ризик багаторазового покарання за одне й те саме порушення. Узагальнення підходів до визначення вини, зокрема юридичних осіб, сприяє більш об'єктивному й обґрунтованому вирішенню податкових спорів. Також підвищення ролі пом'якшуючих обставин у процедурі оскарження дозволяє забезпечити дотримання прав платника податків у надзвичайних обставинах, зокрема під час воєнного стану. Матеріали дослідження можуть бути використані під час викладання дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність», «Фінансове право», «Податкове право» у закладах вищої освіти. Вони також є корисними

для підготовки підручників, посібників, практикумів та аналітичних матеріалів для слухачів післядипломної юридичної освіти. Висновки дисертації також закладають підґрунтя для подальших міждисциплінарних досліджень у сфері реформування системи податкової юрисдикції, імплементації міжнародних стандартів відповідальності, а також цифрової трансформації податкового контролю.

Основні положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження К.І. Ремез викладені в дев'яти наукових публікаціях, чотири з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, а також у п'яти тезах доповідей на науково-практичних конференціях, що свідчить про повноту викладу матеріалу дослідження в друкованих працях.

Висновки і рекомендації дисертації характеризуються високим рівнем достовірності. Про це свідчать позитивні відгуки авторитетних вчених-адміністративістів; успішна апробація на кафедральних заходах, міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Справляє приємне враження й обсяг використаного емпіричного матеріалу.

Структура роботи характеризується продуманістю, послідовністю, збалансованістю складових і підпорядкованістю їх реалізації мети та основних завдань дослідження.

Загалом, викладене свідчить про такі позитивні риси рецензованої дисертації, як актуальність, наукова новизна, практична значущість, методологічна обґрунтованість та доступність для сприйняття.

Робота Ремез К.І. є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, важливе з точки зору підвищення ефективності реалізації адміністративно-правових механізмів притягнення до відповідальності за податкові правопорушення.

Однак, як і при дослідженні будь-якої достатньо складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеній дисертації міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати

підґрунтям наукової дискусії і звісно, насамперед, напрямами подальшої розробки даної проблеми. В цілому, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, слід вказати і на певні його **дискусійні моменти**, зокрема:

1. Хоча дисертація і містить положення про комплексний характер юридичної відповідальності за податкові правопорушення, механізми координації між окремими видами відповідальності (особливо в частині дублювання санкцій або конкуренції юрисдикцій) розкриті поверхнево. Наприклад, не окреслено, як саме уникнути ситуацій, коли за одне й те саме порушення платник може бути притягнутий як до фінансової, так і до адміністративної або кримінальної відповідальності. Було б доцільно запропонувати чіткий алгоритм розмежування видів відповідальності за ознаками ступеня суспільної небезпеки, складу правопорушення та процесуальної форми притягнення до відповідальності.

2. Підрозділ 3.1 дисертації, присвячений міжнародному досвіду правового регулювання відповідальності за податкові правопорушення та шляхам його імплементації в Україні, хоча і містить приклади моделей США, Німеччини, Нідерландів і Польщі, є більше описовим, ніж аналітичним. У ньому бракує критичного порівняння з українським контекстом, зокрема аналізу того, наскільки запропоновані елементи можливо адаптувати з урахуванням української правової системи, інституційної спроможності податкових органів та ментальності платників податків. Без такої адаптації існує ризик механічного перенесення моделей, які можуть бути неефективними або навіть шкідливими в національному контексті.

3. Незважаючи на загальну структурованість роботи, в окремих підрозділах спостерігається дублювання думок та непослідовність у поданні матеріалу. Наприклад, питання, пов'язані з визначенням податкового правопорушення та класифікацією його ознак, висвітлюються як у першому, так і другому розділі, без чіткої межі між концептуальним та прикладним рівнем аналізу. Це створює відчуття повтору й часткової громіздкості викладу, що ускладнює сприйняття матеріалу та знижує його аналітичну цілісність..

4. У роботі приділено увагу процедури судового розгляду податкових правопорушень, однак бракує ґрунтовного аналізу судових рішень, які могли б продемонструвати реальні проблеми правозастосування – зокрема випадки неоднозначного трактування вини, застосування пом'якшуючих обставин чи конфліктів між нормами Податкового кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення. Включення таких прикладів у науковий контекст дисертаційного дослідження дозволило б підкріпити теоретичні висновки емпіричними доказами.

5. У роботі бракує кількісного та якісного аналізу статистичних даних або емпіричних матеріалів, що могли б підсилити теоретичні висновки, наведені в дисертації. Додавання реальних статистичних даних із практики застосування заходів юридичної відповідальності за податкові правопорушення сприяло б більшій аргументованості й переконливості запропонованих автором пропозицій.

Проте висловлені зауваження підтверджують складність та багатоаспектність теми обраної для дисертаційного дослідження, є елементом наукової дискусії або мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, теоретичне і практичне значення отриманих в ній результатів та не знижують в цілому високий науковий рівень дисертації.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Вивчення змісту дисертації та наукових публікацій дає змогу дійти висновку про відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи порушення інших видів принципів та правил академічної доброчесності, які могли б поставити під сумнів самостійний характер рецензованого дослідження. Зазначене підтверджується наявністю відповідних посилань на згадані автором по тексту літературних джерел, зокрема під час використання ідей, розробок, відомостей тощо.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому. Дисертація Ремез Катерини Ігорівни на тему «Адміністративно-правові засади відповідальності за податкові правопорушення» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі

знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», є завершеною, самостійною кваліфікаційною науковою працею, що пройшла належну апробацію, містить нові науково-обґрунтовані теоретичні результати проведених нею досліджень, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для адміністративного права, практичної діяльності суб'єктів адміністративної юрисдикції та розвитку науки в цілому. Поставлене наукове завдання виконане на належному рівні. Викладене дозволяє зробити загальний висновок про те, що дисертаційне дослідження на тему «Адміністративно-правові засади відповідальності за податкові правопорушення» є кваліфікованою науковою працею, виконаною здобувачем особисто, вирішує важливе наукове завдання, є актуальним, завершеним, таким що має теоретичну і практичну значущість і відрізняється науковою новизною. Таким чином, дисертаційне дослідження відповідає вимогам, сформульованим у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Ремез Катерина Ігорівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

**Офіційний опонент -
перший проректор Класичного
приватного університету
доктор юридичних наук, професор**

Павло ПОКАТАЄВ